

Intencionalita

Od dob Brentanových musí mít každý filosof jistou vnímavost pro tzv. problém intencionality myšlení. Brentano ovšem připisoval intencionalitu pouze a výhradně myšlení resp. duševním aktům; od té doby uplynulo ovšem dost času, aby si většina myslitelů a badatelů uvědomila, že takové vymezení je příliš úzké, zejména pokud samo myšlení připisujeme pouze člověku. Základním resp. stěžejním problémem zůstává nicméně intencionalita lidských myšlenkových aktů (resp. aktů vědomí). Brentano sám poukazuje na to, že představit si můžeme pouze něco, nějak soudit můžeme jen o něčem, milovat můžeme jen něco, toužit můžeme jen po něčem, obavy můžeme chovat jen před něčím, hrozit se můžeme jen něčeho, atd. Při výkladu tohoto fenoménu se dodnes setkáváme s charakteristikou, která nejenže nevystihuje dostatečně, oč jde, ale zkresluje vidění i toho, kdo je na fenomén poprvé vážně upozorněn: mluví o zaměřenosti vědomí či myšlení na objekt (viz např. 5481, Harney, *Intentionality, Sense and the Mind*, 1984, s.1: object-directedness). Tak to ovšem chápal nejen sám Brentano, ale také jeho velký žák Husserl, když svého učitele zevrubně kritizoval pro jeho charakteristiku intencionálního objektu jakožto něčeho inherentního resp. imanentního intencionálnímu aktu. Husserl tak učinil v rámci svého světodějného útoku na tzv. psychologismus v logice (dnes se zejména v americké literatuře mluví častěji o mentalismu). Husserlova kritika je v tomto bodě jistě oprávněná, zároveň však nemůže být pochyb o její nedostatečnosti resp. neúplnosti právě v pojetí tzv objektu či předmětu intencionálního aktu. Bez náležitého přezkoumání a tedy i bez náležitého zdůvodnění předpokládá Husserl, že akt vědomí může být vybaven pouze jednou intencí, a to právě intencí zaměřenou pouze k nějakému objektu či předmětu. To je však předpoklad mylný hned ve dvou směrech. Především i ve smyslu Husserlově vyplývá z rozdílu mezi objektem imntencionálním a objektem „reálným“ (což zajisté není vlastní problém Husserlův, neboť je k jeho uchopení zapotřebí nedbat onoho „uzávorkování“, s nímž počítá fenomenologická redukce), že akt vědomí musí disponovat přinejmenším dvojí předmětnou intencí. Zejména však je třeba vzít na vědomí, že původnější a původně zcela převládajícími intencemi vědomí jsou intence nepředmětné. Na ty poukázali zejména ti fenomenologové, kteří se učili nejenom u Husserla, ale také u Kierkegaarda, Nietzscheho a dalších; ti pak ovšem nemohli zůstat u Husserlova transcendentálního idealismu.

(Praha, 960520-1.)